

tepaav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Küresel eğilimler ve Türkiye'nin dönüşümü

Güven Sak

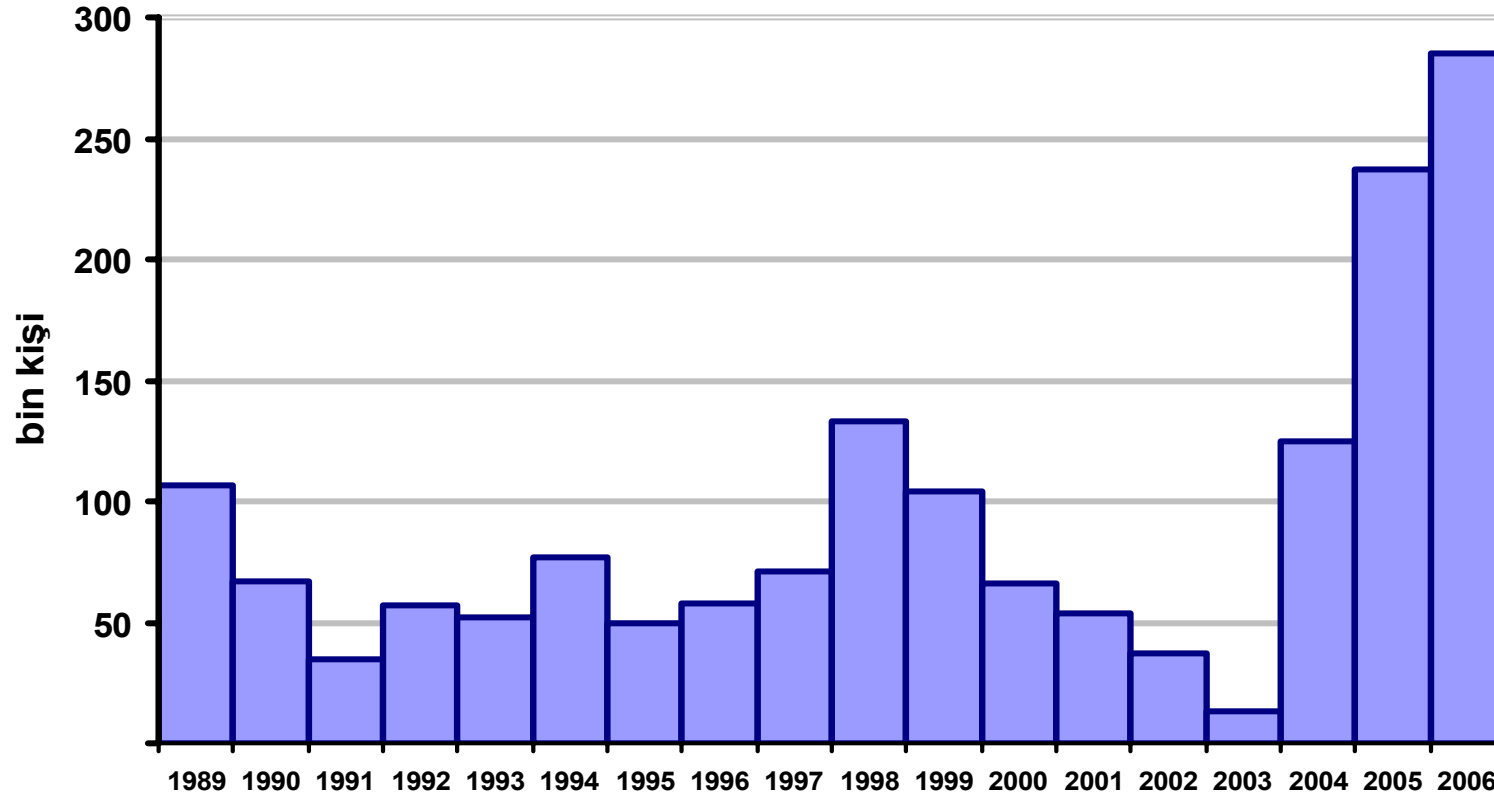
Ankara, 26 Ocak 2007

Gündem

- Kafalarımız karışık
 - Daha öncekilere benzemeyen bir dönemdeyiz..
 - Tablo ne kadar kötü?
 - Umutlanmak, heyecanlanmak için nedenimiz var mı?
- Nasıl bir dönemdeyiz? Neler farklı?
- Perspektifimiz nasıl olmalı?
 - 2007 aşılabilir mi?
 - Türkiye'ye nasıl bakalım?
 - Kendi işimize nasıl bakalım?

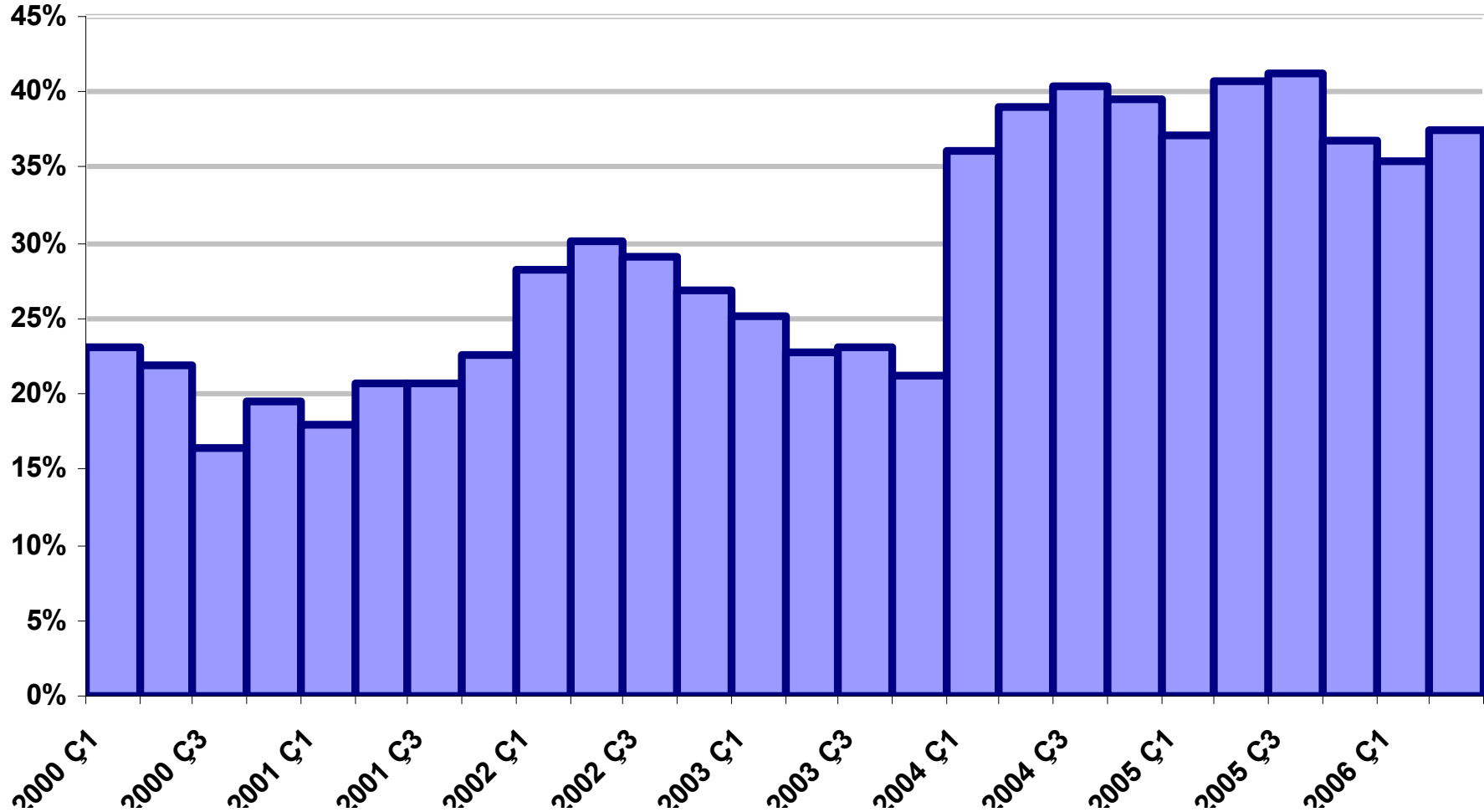
Umutсуzluğun resmi...

İş bulma ümidini kaybedenler, 15-24 yaş arası, bin kişi, 1989-2006



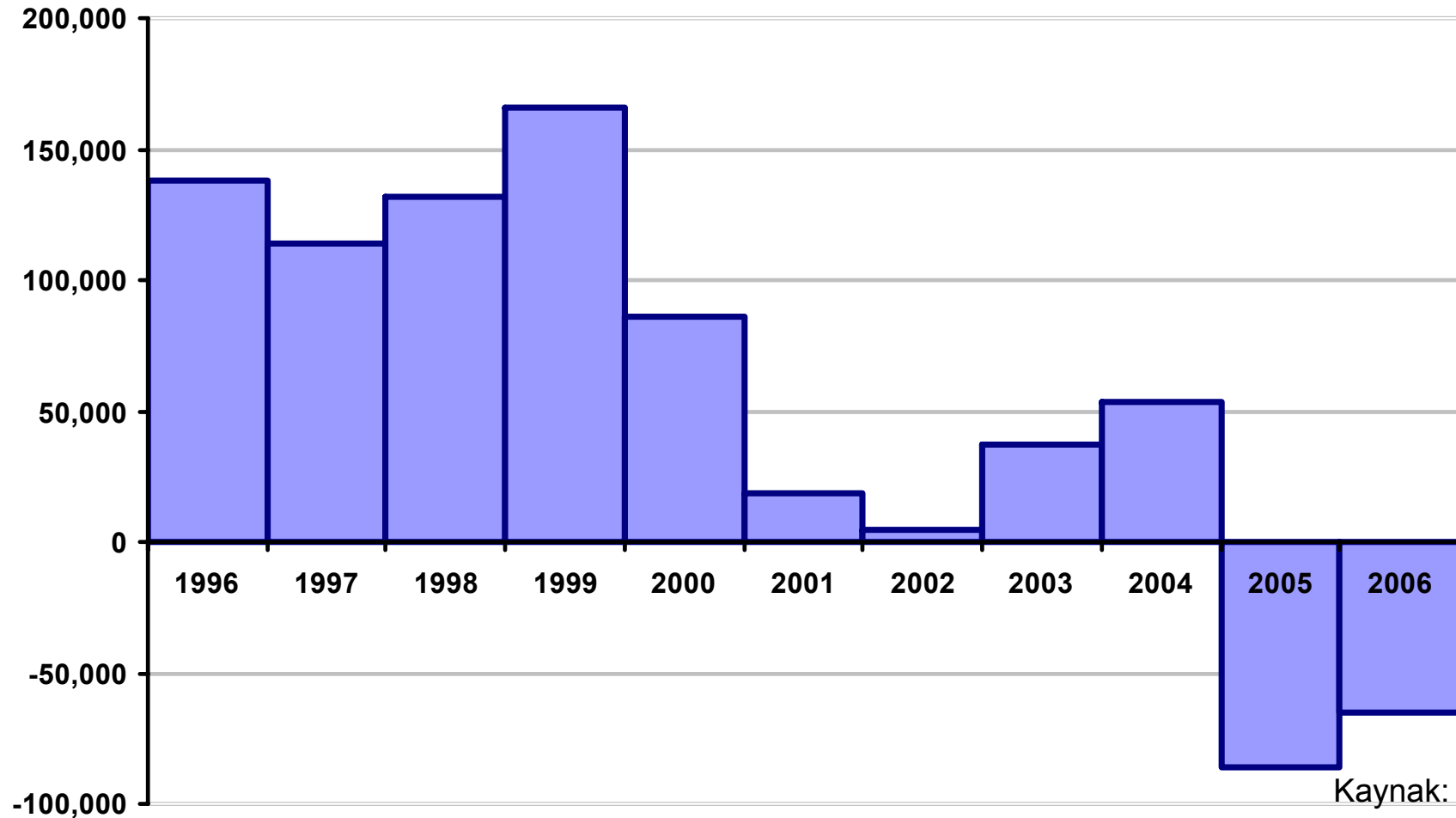
İşsizlerin büyük bir bölümü bir yıldan daha uzun bir süredir işsiz

Bir yıldan daha uzun süredir işsiz olanların tüm işsizler içerisindeki payı



Böyle bir ortamda heyecanlanmak zor olsa gerek...

Tescil olunan - Terkin olunan esnaf ve sanatkar sayıları (1996-2006)



Kaynak: TESK

Her şey gerçekten çok mu kötü?

- Aslında değil. Türkiye kartlarını doğru oynarsa, hiç yükselmediği kadar yükselebilir.
- Türkiye daha önceleri hiç yaşamadığı bir dönemden geçiyor.
- Türkiye ekonomisi global ekonominin ayrılmaz bir parçası oluyor
 - Keşke bu süreci biz kendi isteğimizle başlatmış olsaydık!
 - Ekonomik aktörler (çalışanlar, işverenler, tüketenler, yatırımcılar ve de kamu) dün davrandıkları gibi bugün davranamıyorlar.
 - Neler değişiyor iyi anlamak gerekiyor; ayakta kalabilmenin yolu değişime uyum göstermekten geçiyor.

Bunlar başımıza neden geldi?

- Durup dururken, birdenbire bu “dönüşüm” de nerden çıktı?
- 1. Dünya son yıllarda hızla değişti.
- 2. Türkiye uzun yıllar buna uyum sağlamadı, 2001 krizini yaşadı, sonra uyum sağlayabilmek için yapısını değiştirmeye başladı.
 - Yapısal reformlar ve sonuçları
- 3. Göreli istikrarla beraber yeni dönem yeni problemlerle ve risklerle geldi.

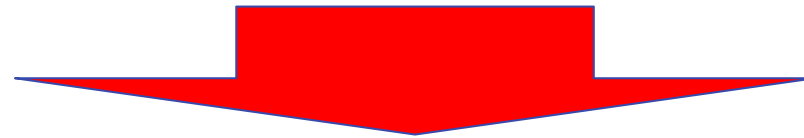
Dünya'da neler değişti?

Türk "Global"leri nerede?

- Artık işi süreçleri parçalara ayrılabilir
 - Ana faaliyetler: Tedarik, üretim (operasyonlar), pazarlama, satış, satış sonrası destek
 - Destek faaliyetleri: Lojistik, tasarım, insan kaynağı yönetimi, altyapı
- Artık mekanın önemi kalmadı: Bilgi iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler
 - Bilgi ve iletişim altyapısının yayılması
 - İş akışı yazılımların kullanılması
 - Bilgiye erişimin kolaylaşması
- Artık her şey daha karmaşık ve daha küresel: Tedarik (değer) zincirlerinin gelişmesi
 - İş taşıma veriminin kolaylaşması
 - İş başka ülkelerde yapmanın kolaylaşması
 - Lojistik çözümlerinin şirket verimliliğine etkisinin belirginleşmesi

Dünyada bunlar olurken Türkiye ne yaptı?

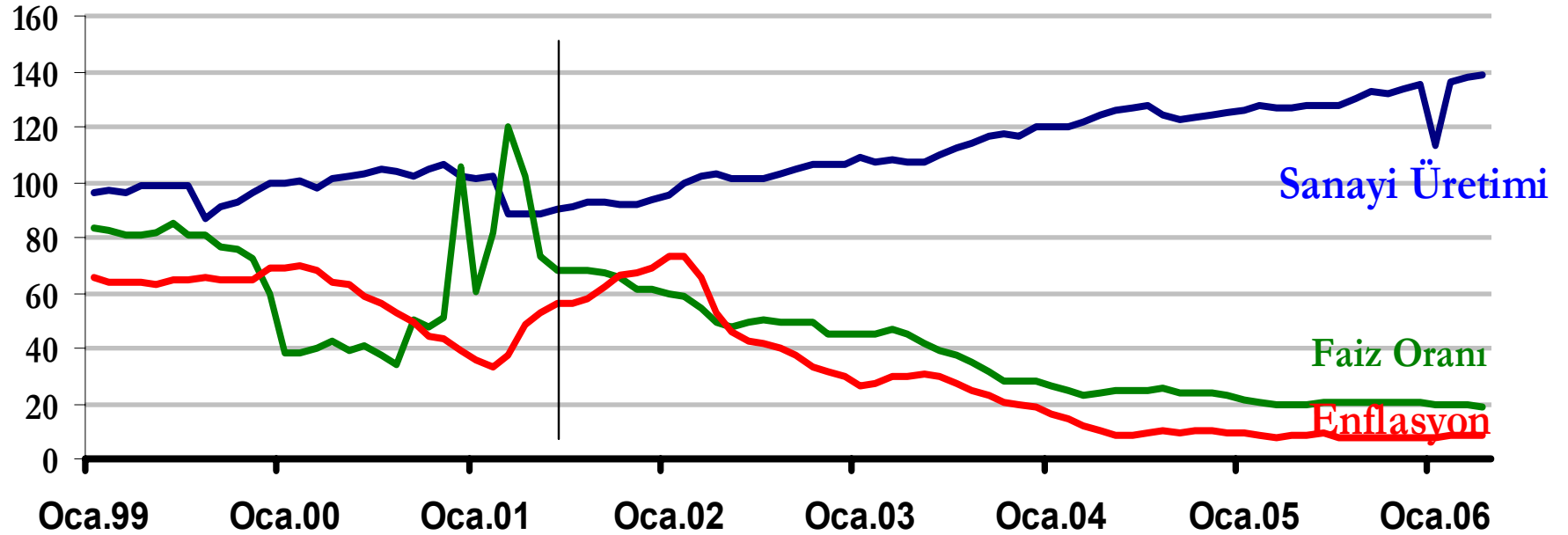
- Türkiye 1990'ları heba etmiştir:
 - sürekli kesintiye uğrayan ekonomik büyüme
 - yüksek kamu borç stoku
 - yüksek ve kronik enflasyon
 - mali disiplinsizlik
 - yüksek miktarda istikrarsızlık (hem siyasi hem de ekonomik)
 - yüksek faiz hadleri



üç ekonomik kriz

Ama krizden sonra bizde bir şeyler değişmeye başladı...

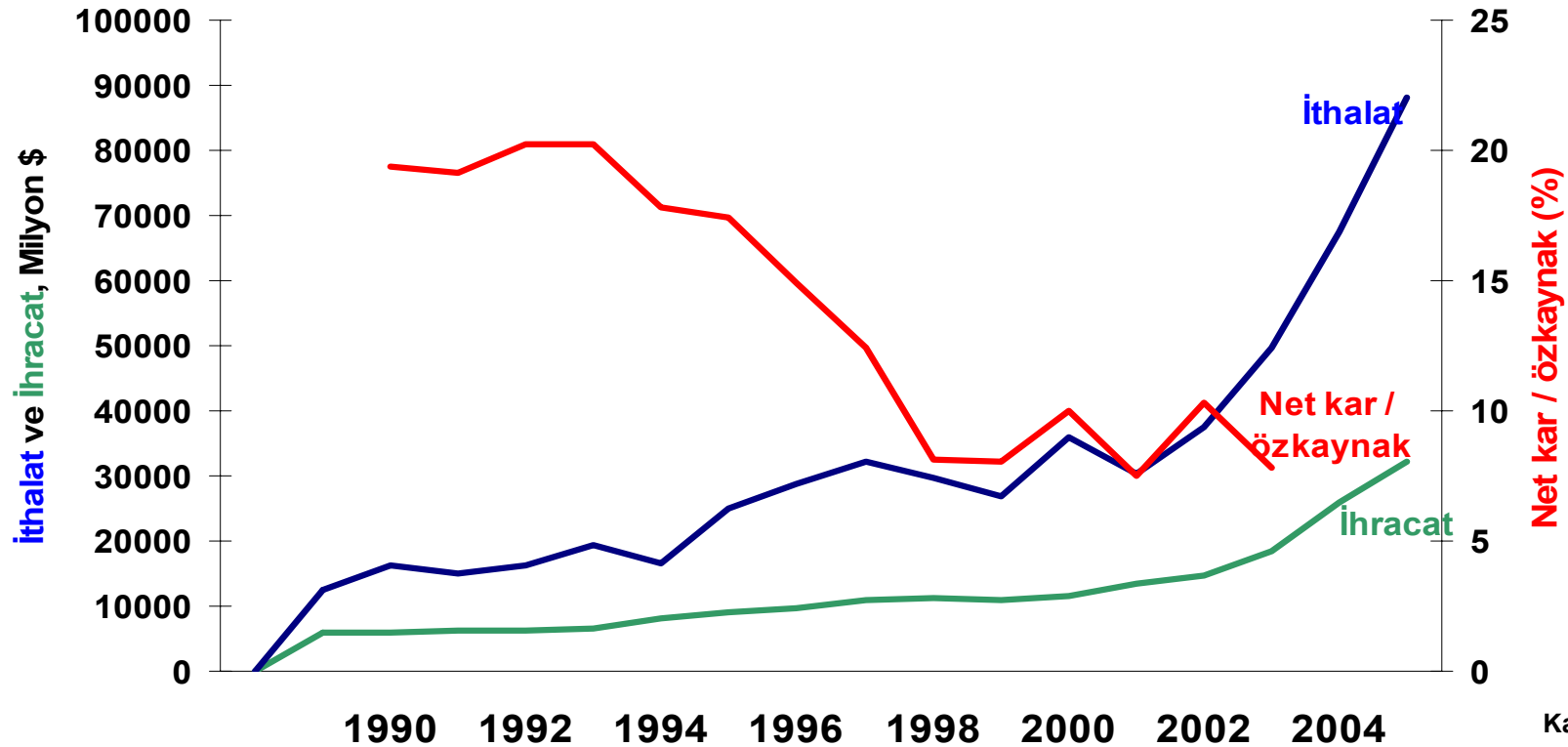
Türkiye'de İmalat Sanayi Üretimi, Faizler ve Enflasyon, 1999-2006



İklim değişti ve küresel ekonomiye entegrasyon arttı

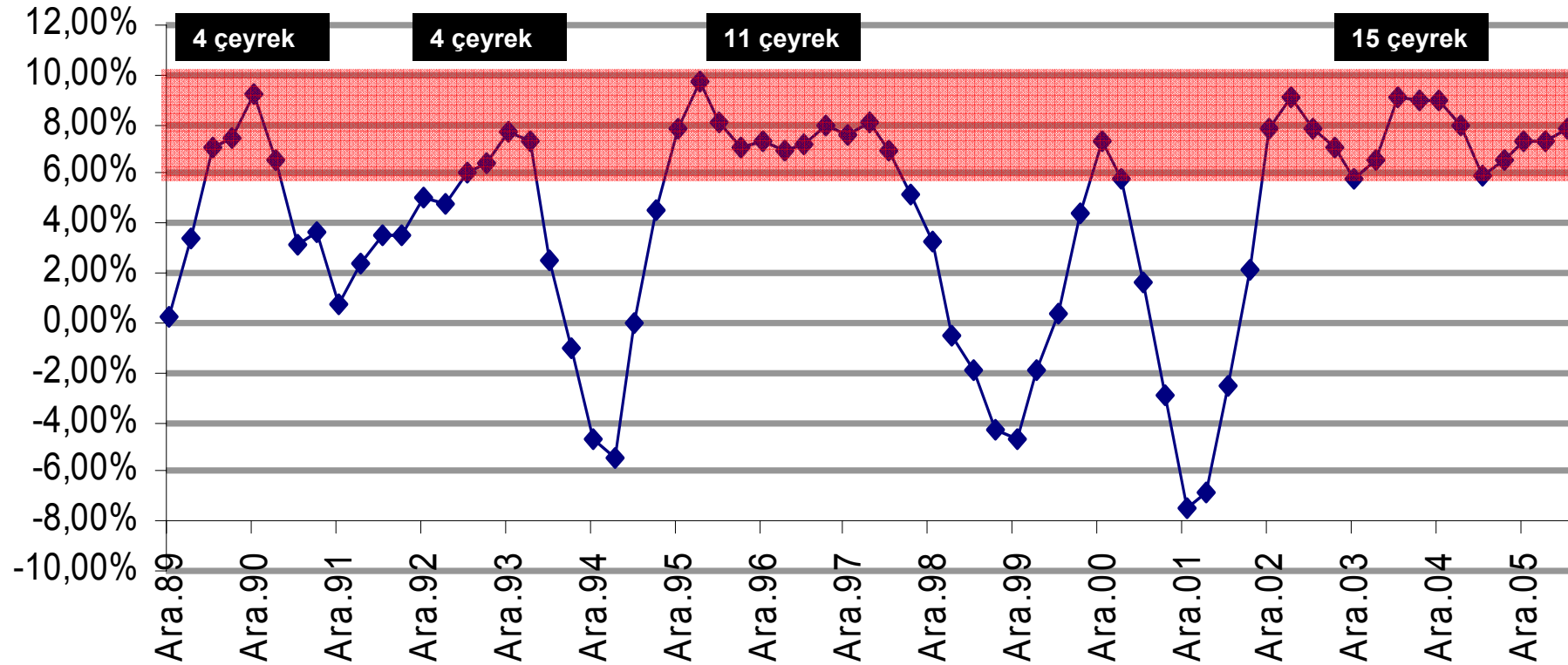
ancak karlar azalmaya başladı:

Türkiye'de Şirketlerin Karlılık Oranları ve Dış Ticaret: 1990-2005



Değişen iklim rekor büyümeyi de getirdi. *Sadece tesadüf mü?*

Türkiye Ekonomisinde Çeyreklik Dönemlerde Milli Gelir Artış Hızları, 1989-2006



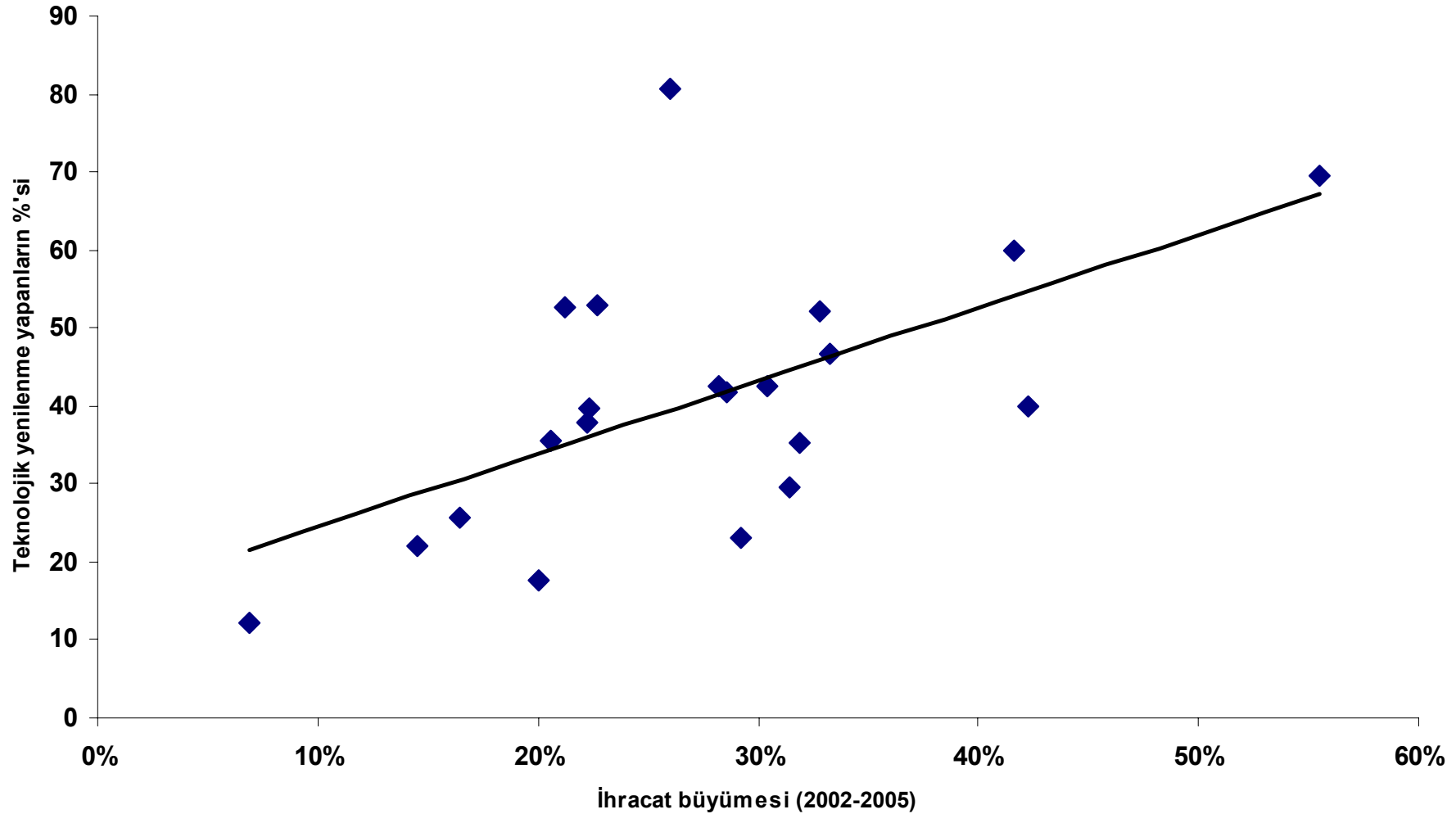
Uzun dönem büyüme ortalamaları:

- ➔ 1970-2001 → % 3.9
- ➔ 1990-2001 → % 3.0
- ➔ 1980-2001 → % 3.5
- ➔ 2002-2005 → % 7.8

Büyüyorsa, demek ki herkes kaybetmiyor...

	Verimlilik artışı (2002-2005)	Teknolojik yenilenme yapanların %'si	Büyüme (2002-2005)
Büro, Muhasebe ve Bilgi İşleme Makinaları	%10.9	35.62	%37
Radyo, Televizyon, Haberleşme Teçhizatı ve Cihazları	%11.32	80,61	%27
Tıbbi Aletler; Hassas Optik Aletler ve Saat	%7.31	42.61	%15
Kimyasal Madde ve Ürünler	%11.06	52.63	%11
Dabaklanmış Deri, Bavul, El Çantası, imalatı	%4.57	17.66	%1
Tekstil Ürünleri	%1.88	25.78	%0
Tütün Ürünleri	%3.85	12.08	%0
Giyim Eşyası	%-0.07	21.93	%-1

Daha çok teknolojik yenilik yapan ihracatını daha hızlı arttırıyor

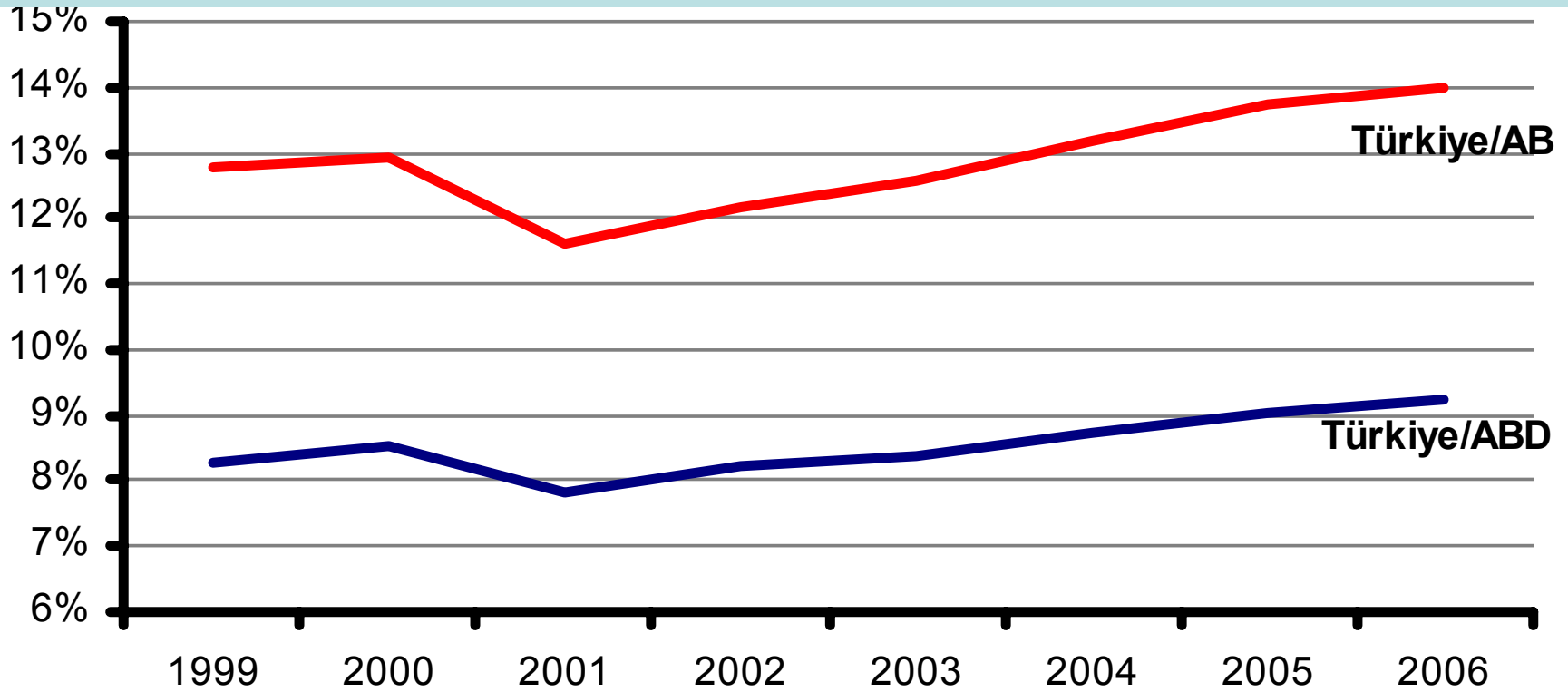


Yeni dönem, yeni riskler

- Cari işlemler açığı
 - Sürecin aynası
 - Yapısal-konjonktürel
- İşsizlik
 - Yapısal değişimin izleri
- Dış ekonomik ve siyasi gelişmelere duyarlılık-
 - Dünya ekonomisi ile birlikte hareket
 - Cari işlemler açığının kısa vadeli finansman yapısı
- İç siyasi gelişmelere karşı duyarlılık
 - Sabıka kayıtları hemen silinmiyor
 - Kredibilite tesisi-Politika tutarlılığı

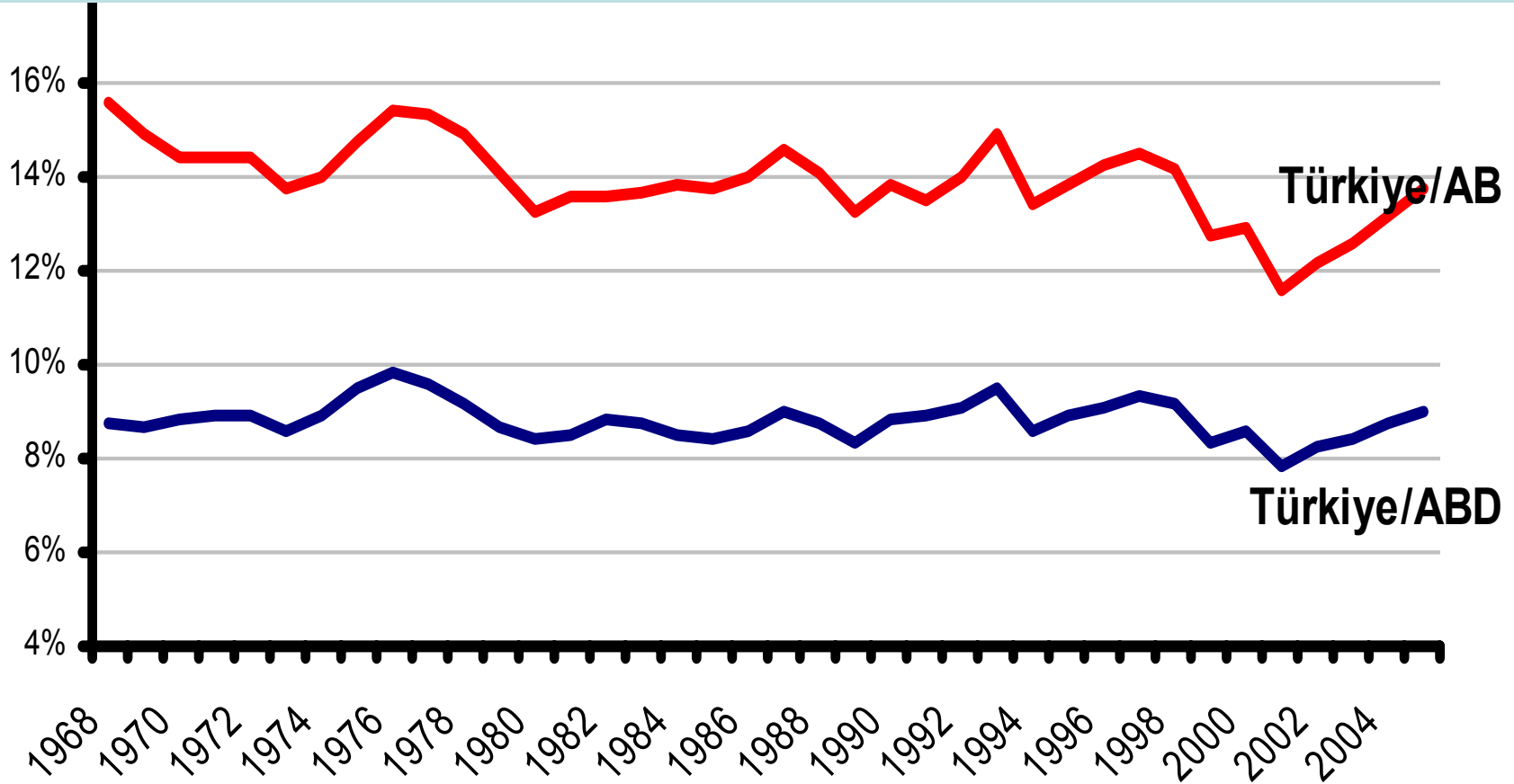
Peki, tempolu büyümenin manası nedir? Türkiye'nin son yıllardaki "yakınsama" performansı..

Türkiye Kişi Başına GSMH'nin AB ve ABD'ye oranı, 1999-2006, 2000 sabit fiyatlarıyla



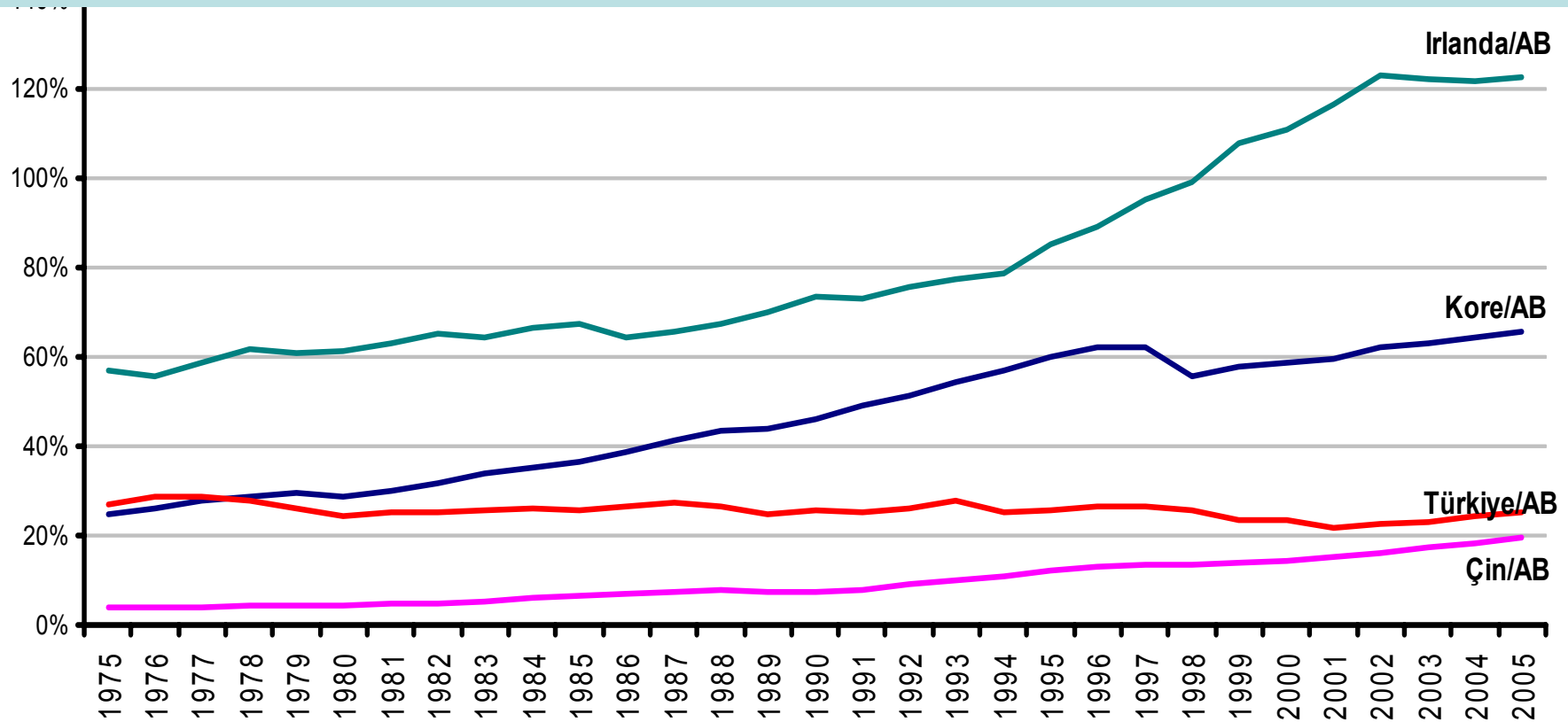
Uzun dönemdeki resim: Biz aslında şu anda bir kaç krizle kaybettiklerimizi geri kazanmaya çabalıyoruz. **BATILILAŞAMAMIŞIZ.**

Türkiye Kişi Başına GSMH'nin AB ve ABD'ye oranı, 1968-2006, 2000 sabit fiyatlarıyla



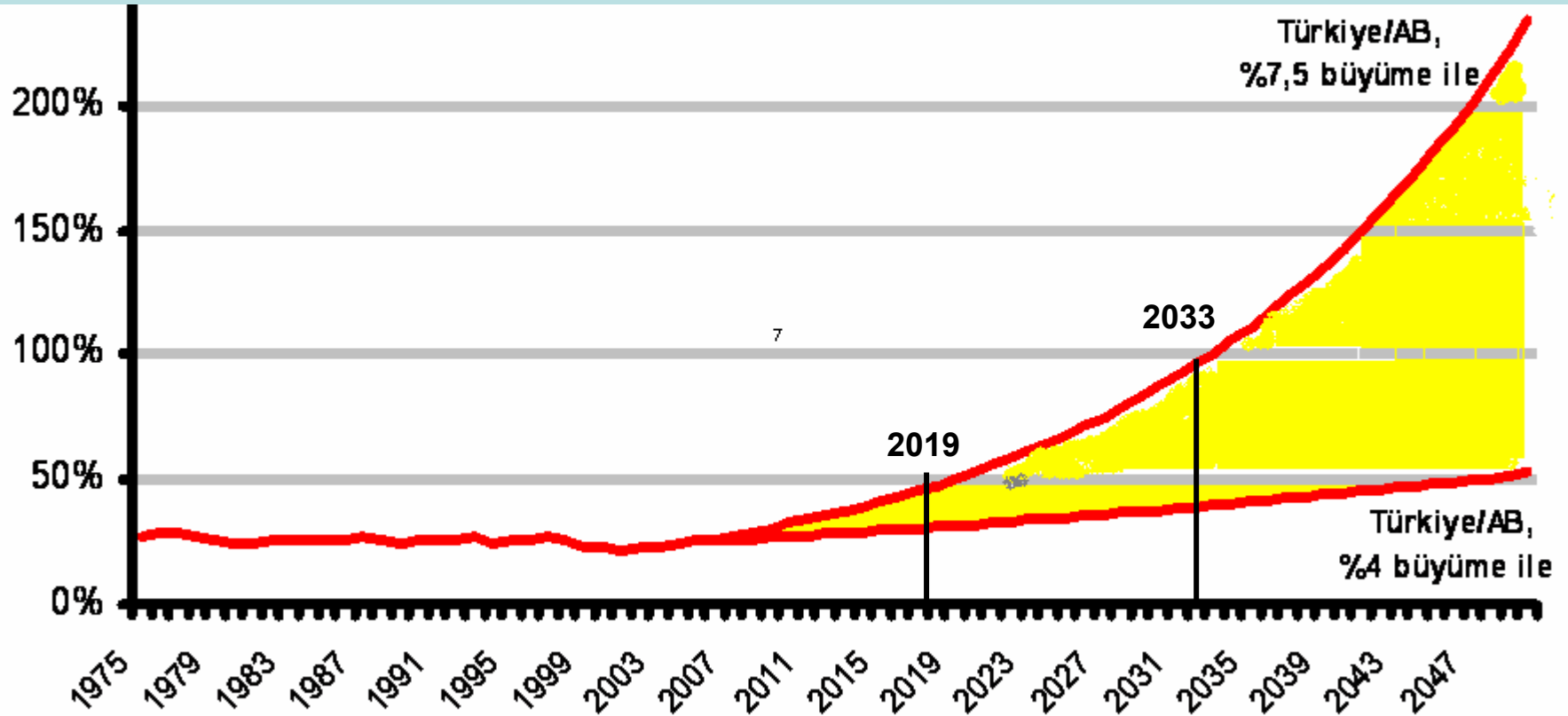
Kaybetmek kader değil, iyi yönetilen ekonomiler "mucizeyi" başarabiliyorlar...

İrlanda, Kore, Türkiye ve Çin için Kişi Başına GSMH'nin AB'ye oranı,
1975-2006, 2000 sabit fiyatlarıyla



Türkiye de son dört yılda büyüdüğü gibi büyüyebilirse AB'yi bir kuşakta yakalayabilir

Türkiye Kişi Başına GSMH'nin AB'ye oranı, 1975-2047, 2000 sabit fiyatlarıyla,
AB için son 10 yıllık büyüme ortalaması olan %2,14 baz alınmıştır.



Bugünün gündemi 2019'daki durumumuzu belirlemek olmalı:

Yeni hedef, yeni heyecan, yeni umut

- Eğitim seferberliği
 - Özel sektörün yeni ihtiyaçlarına göre beceriler
 - Beceri dönüşümü (milyonlar için)
 - Kadınların işgücüne katılımı
- Özel sektöre dayalı büyüme demek şirketlerin büyüebilmesi demektir, ancak...
 - Çok sayıda mikro reform gerekmektedir.
 - Finansmana erişim, rekabet ortamı, devlet yardımları.
 - Altyapı reformları: enerji-ulaştırma-telekomünikasyon.
 - Kamu yönetim reformunun tamamlanması
 - Servis sektöründe yapılanma.

Kendi işimize nasıl bakalım?

- Biz bu dönüşümün neresindeyiz?
- Nasıl bir değer yaratıyoruz?
 - Komşumuzla aynı mıyız? Yoksa bir fark yaratıyor muyuz?
- Çin'dekilerden nasıl daha üstün hale gelebiliriz?
- Pazarımız doydu mu? Yeni pazarlara açılabilir miyiz?
- Yalnız mıyız? Yoksa bir kümelenmenin parçası mıyız?
 - Kümelenmemizi nasıl güçlendirebiliriz?
 - Tekstil örneği: tekstilci bolluğu ama tekstil makinesi kıtlığı...

2007'de ne istemeliyiz? (1)

- Bir yıl daha kaybolmamalı.
- Hedef belirginleşmeli
- Yol haritası için öncelikler belirlenmeli
 - Rekabet Gücü ve Türk Globalleri
 - Dünyanın her yerinde rekabet edebilecek şirketler
 - Dünyadaki yaşıtlardan daha becerili ve donanımlı gençler

2007'de ne istemeliyiz? (2)

- Her alanda örnek projeler gerekiyor
- Ama ana hedef rekabet gücü olmak zorunda
 - OSB'lerin kamusal yetkileri arttırılmalı
 - Teknoloji Geliştirme Bölgeleri düzenlemesine işlerlik kazandırılmalı
 - TÜBİTAK destekleri sektörel ve bölgesel önceliklere dayalı olarak yönlendirilmeli
 - Özel sektör kamu arasında sadece yatırım ortamını iyileştirmeye değil, şirketlerimizin global rekabet gücünü arttırmaya yönelik bir diyalog mekanizması kurulmalı
 - Altyapı reformları ile maliyetler azaltılmalı
 - Bankacılıkta aracılık maliyetleri düşürülmeli
 - Sosyal güvenlik reformu unutulmamalı

Çıkaracağımız dersler ne olmalı?

- Bugün kolay değildir..
 - Kamuda yapılması gereken iş zorlaştı; koordinasyonun orkestrasyona dönüşmesi gerekiyor.
 - İstikrarı korumak için artık disiplin gerekli ama yeterli değil; istihdam yaratmak ve insanlarımızı yeni becerilerle donatmak şart
- İşadamların sorumluluğu artmıştır:
 - Siyaset hedef koyamıyorsa, siz koyun..
 - Siyaset ve bürokrasi yol haritası belirleyemiyorsa siz Türk iş dünyası için gerekli olan yol haritasını belirleyin
- Hadi iktidarın heyecan verici projesi yok. Peki ya muhalefetin?

Sonuçlar

- 2007'ye değil, 2008'in sonrasına bakmamız gerekiyor.
- Daha büyük hedefe dikkatimizi yöneltmeliyiz.
- Dikkatimizi dağıtmamalıyız.

Sonuç... *TEPAV fikri nereden çıktı?*

- Dünya hızla değişiyor
- Türkiye de hızla değişiyor
 - Özel sektör uyum göstermeye çalışıyor
 - Kamu sektörü de uyum sağlamaya çalışıyor
- Kafalar karışıyor
 - Davranışlarını değiştirip uyum göstermeye çalışanlar
 - Kimler büyüyor, kimler küçülüyor?
- Neler oluyor anlamak gerekiyor. Karar alanlara malumat sağlamak her zamankinden daha önemli.
 - TEPAV bu dönüşümü anlamaya, anlatmaya ve intibak etmeye çalışanlar için yol göstermeye çalışıyor.

Sonuç... *TEPAV fikri nereden çıktı?*

- Küresel düşünüp yerel hareket etme kapasitemizi arttırma zamanı geldi.
- Bölgesel kalkınmanın önemi artıyor; ayrılan kaynaklar da artıyor.
- Odalarda yerel politika tasarımı ve uygulaması kabiliyetini güçlendirmek önem taşıyor.
- TEPAV bu sürece katkıda bulunmak için TOBB desteğinde yerel akademisyenler ve yerel medya ağlarını örgütlemeye başladı.
- Bu ağları oda çevresine eklemlenmek en iyi strateji olarak görünüyor.

TEPAV Nedir?

- Sivil Toplum Kuruluşu değildir. Düşünce üreten bir kuruluştur.
 - “Bağımsız yapıda kurulması” kararı.
- NGO’dur ama kamu ile birlikte çalışır. Politika analizi yapar, ortak düşünme platformu oluşturur.
- Amaç, günlük olayları anlık kararlarla karşılama geleneğini kırmak, günlük olaylara uzun vadeli ve üzerinde önceden düşünülmüş bir perspektiften bakabilmektir.
- Türkiye özellikle son dönemde acil kararları etraflıca düşünmeden almaktadır.
 - “Stratejik Derinlik” kararları.

TEPAV Projelerinin Anlamı

1. Türkiye ekonomisinin AB'ye bütünleşmesinin etkilerini anlamaya yönelik çalışmalar.
2. AB'deki tartışmalara bir Avrupalı olarak katılarak AB'nin dönüşümünü takip etme amacı.
3. Türkiye'nin bölgede bir çekim merkezi olmasını sağlayacak ("soft-power"ı geliştirmeye yönelik) projeler
4. Yerel kalkınma atılımlarının önem kazandığı bir dönemde yerel kapasite inşasına yönelik projeler (Bölgesel kalkınma ajanslarının işlerliği)
5. Sağlanan istikrar ortamının sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik faaliyetler

Geleceğe yönelik yapılanma ve odaklanma

■ Ekonomi Politikaları Araştırma Enstitüsü

→ Etki analizi kapasitesi

→ Sanayi politikasının operasyonel hale getirilmesine katkı

- Sektörel çalışmalar, kümelenme ve değer zinciri analizleri

- Bölgesel kalkınma

→ Bölgesel entegrasyona yönelik çalışmalar

- OSB'ler ve sınır/gümrük kapıları yönetimi

→ Yerelleşmeye yönelik çalışmalar

- Yönetişim yapıları; Köy Hizmetleri ve Çocuk Esirgeme

Geleceğe yönelik yapılanma ve odaklanma

■ İstikrar Enstitüsü

- İzleme raporları (Mali, Parasal, Finansal) ile gelişen hükümet faaliyetlerini takip etme ve kamuoyunu bilinçlendirme fonksiyonu. (demistifikasyon çalışmaları)
- İstikrar endeksinin geliştirilmesi

■ Uluslararası Politika Araştırmaları Enstitüsü

- Dış politika alanında güncel konjonktürel olaylarla ilgili analiz yetisi
- Uzun erimli stratejik öngörü çalışmaları

■ Ortadoğu Sanayi Geliştirme Merkezi

- Bölgede özel sektör geliştirme programları, Filistin benzeri projeler

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

- Demografik geçiş çok önce başladı, ancak değerlendiremedik:
 - Becerilerin dönüşümü en az eğitimi kadar önemlidir
- Ülkenin en çok ihtiyacı olan becerilerin verilmesi
 - Tüm öğrenciler sanayi ile yakın ilişki içindeler
 - Küresel ekonomide faaliyet gösteren iş adamları yetiştirmek:
 - Yabancı dil, eleştirel düşünmeyi teşvik, farklı alanlarda eğitim
 - Sektörlerde ticari yenilik yapabilecek mühendisler
 - Yoğun bir üniversite-sanayi işbirliği
 - Politika analiz edebilen ve tasarlayabilen kamu yöneticileri
 - Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programı (Harvard ve SAIS)
 - Çok sayıda ülkedeki vaka çalışmalarına odaklanarak, doğru ve yanlış tecrübelerin incelenmesi
 - Bölgeden kamu yöneticileri arasında "network" kurulması
- Sektörel Araştırma Enstitüleri

Teşekkürler

www.tepav.org.tr